

Media Representation Analysis of the United States' Engagement with Iran's Nuclear Program (Focusing on Content Analysis of BBC Persian and Iran International News, 2019–2022)

Fatemeh Taherkhani¹

DOR: 20.1001.1.28210247.1403.4.1.4.8

13

Vol. 4
Spring 2024

Abstract

This article aims to analyze the media representation of the United States' engagement with the Islamic Republic of Iran's nuclear program from a discursive perspective, focusing on the coverage by BBC Persian and Iran International. The study centers on two critical themes: sanctions and the JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action), which serve as focal points in this discursive conflict.

The research seeks to identify the discursive strategies employed by these media outlets to influence their audiences, as well as the themes used in their messages, and the actors, organizations, and key issues they emphasize. The methodology employed in this study is Ruth Wodak's historical-discursive analysis.

The findings reveal that the main discursive strategies utilized by these media outlets include "naming," "framing," "referential," and "informative" strategies. The dominant themes identified in their content are: "humanitarianism," "rights/justice," "economic/financial," and "peace/security."

Keywords: Media Representation, Discourse, Iran's Nuclear Program, JCPOA, United States.

Research Paper

Received:
07 July 2024

Revised:
04 October 2024

Accepted:
22 October 2024

Published:
21 November 2024

P.P: 113-141

ISSN: 2821-0247
E-ISSN: 2783-4743

¹ Assistant Professor, Department of Political Philosophy, Research Institute for Political Thought, Revolution and Islamic Civilization, Humanities Research Institute, Tehran, Iran.

f.taherkhani@ihcs.ac.ir

Cite this Paper: Taherkhani F. Media Representation Analysis of the United States' Engagement with Iran's Nuclear Program (Focusing on Content Analysis of BBC Persian and Iran International News, 2019–2022). *American Strategic Studies*, 13(4), 113–141.

Publisher: Imam Hussein University

© **Authors**

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

۱۳

سال چهارم
بهار ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

صص: ۱۳۳-۱۰۵

شماره چاپی: ۲۸۲۱-۰۲۴۷

الکترونیکی: ۴۷۴۳-۲۷۸۳

نشریه مطالعات راهبردی آمریکا

تحلیل بازنمایی رسانه‌ای از مواجهه ایالات متحده آمریکا با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر تحلیل محتوای اخبار بی بی سی فارسی و ایران اینترنشنال ۱۳۹۸-۱۴۰۱)

فاطمه طاهرخانی^۱ ID

چکیده

مقاله حاضر به دنبال آن است که بازنمایی دو بنگاه خبری ایران اینترنشنال و بی بی سی فارسی در مورد مواجهه ایالات متحده آمریکا با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران از منظری گفتمانی تحلیل نماید. تمرکز این مقاله نیز بر ۲ مقوله اساسی تحریم و برجام به مثابه نقطه کانونی این نزاع گفتمانی است. انتظار می‌رود از قبل این تحقیق، استراتژی‌های گفتمانی‌ای که رسانه‌های مزبور به منظور تأثیرگذاری بر مخاطبان از آن‌ها بهره می‌برند شناسایی گردند، همچنین مضامین به کار رفته در محتوای پیام‌ها و نیز کنشگران، سازمان‌ها و موضوعات کانونی و مورد توجه این رسانه‌ها مشخص شوند. روش به کار رفته در این تحقیق، تحلیل تاریخی-گفتمانی روث و ووداک است. نتیجه حاصل از پژوهش مشخص نمود مهم‌ترین استراتژی‌های گفتمانی رسانه‌های مزبور عبارت‌اند از: «نام گذاری»، «چشم اندازسازی»، «ارجاعی» و «اخباری». همچنین مهم‌ترین مضامین به کار گرفته شده عبارت‌اند از: «بشردوستی»، «حق/عدالت»، «اقتصادی/مالی» و «صلح/امنیت».

کلیدواژه‌ها: بازنمایی رسانه‌ای، گفتمان، برنامه هسته‌ای ایران، برجام، ایالات متحده آمریکا

۱ استادیار گروه فلسفه سیاسی، پژوهشکده اندیشه سیاسی، انقلاب و تمدن اسلامی، پژوهشگاه علوم انسانی، تهران، ایران.
f.taherkhani@ihcs.ac.ir

استناد: طاهرخانی، فاطمه. تحلیل بازنمایی رسانه‌ای از مواجهه ایالات متحده آمریکا با برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر تحلیل محتوای اخبار بی بی سی فارسی و ایران اینترنشنال ۱۳۹۸-۱۴۰۱ ه.ش). مطالعات راهبردی آمریکا، ۱۳(۴)،

DOR: 20.1001.1.28210247.1403.4.1.4.8 .۱۰۴-۱۳۲

© نویسنده گان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، نقطه آغاز چرخش کامل در روابط و مناسبات ایران و آمریکا بود. وابستگی همه جانبه به ایالات متحده آمریکا که از دهه‌ی ۱۳۴۰ ه.ش به شکل فزاینده‌ای از سوی رژیم پهلوی دنبال می‌شد با شکل‌گیری جمهوری اسلامی قطع شد، «استقلال» به آرمان نخست انقلاب اسلامی مبدل گشت و روح قانون اساسی برآمده از انقلاب، این آرمان را در خود متجلی ساخت. چنان که در اصل دوم این قانون آمده است: «جمهوری اسلامی نظامی است بر پایه نفی هرگونه ستمگری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری که قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تأمین می‌کند» (قانون اساسی جمهوری اسلامی، ۱۳۹۵). اولین مواجهه‌ی علنی ایالات متحده با انقلاب اسلامی در پی اشغال سفارت آمریکا در ۱۳۵۸ (۱۹۷۹ م) رخ داد، زمانی که دانشجویان پیرو خط امام اعضای سفارت را به گروگان گرفتند و دولت کارتر تحریم‌هایی علیه ایران وضع نمود. در ۱۴ نوامبر ۱۹۷۹، رئیس‌جمهور جیمی کارتر تمامی دارایی‌های ایران که تحت صلاحیت ایالات متحده است یا تبدیل می‌شود را مسدود کرد. زمانی که در ژانویه ۱۹۸۴، حزب الله به دست داشتن در حمله به پایگاه تفنگداران دریایی آمریکا در بیروت متهم شد، ایالات متحده تحریم‌های بیشتری علیه ایران به‌عنوان کشور حامی تروریسم اعمال نمود. این نامگذاری که همچنان پابرجاست، مجموعه‌ای از تحریم‌ها از جمله محدودیت در کمک‌های خارجی ایالات متحده، ممنوعیت انتقال تسلیحات و کنترل صادرات اقلام با کاربرد دوگانه را به دنبال داشت (Anthony & Bromley, 2015: 118). این تحریم‌ها در طول دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ میلادی گسترش یافت. به‌طور مثال، تراکنش‌های مالی با ایران برای شرکت‌های آمریکایی از سال ۱۹۹۵ ممنوع شده است، اما از زمانی که سازمان بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) ناظر هسته‌ای سازمان ملل، در سپتامبر ۲۰۰۰ مدعی شد که ایران به قوانین هسته‌ای پایبند نیست، ایالات متحده، سازمان ملل و اتحادیه اروپا تحریم‌های متعددی را علیه ایران وضع کرده‌اند. شورای امنیت سازمان ملل مجموعه‌ای از محدودیت‌ها را برای تردد افرادی که ادعا می‌شد نقشی در تسلیحات هسته‌ای یا سیستم حمل سلاح هسته‌ای ایران در برنامه‌های مارس ۲۰۰۸ وضع کرد. قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت سازمان ملل گفته بود که لازم است ایالت‌ها، کمیته تحریم‌ها را درباره ورود یا ترانزیت فهرست فزاینده‌ای از افراد از طریق قلمرو خود مطلع کنند. در ژوئن ۲۰۱۰، این محدودیت‌ها که ممنوعیت ورود یا

ترانزیت افراد نامبرده را تعیین می‌کرد با قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل متحد بیشتر شد (bromley & wezeman, 2015: 104-108).

در ژوئیه ۲۰۱۵، ایران در توافقنامه‌ای با قدرت‌های جهانی که به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)^۱ معروف شد، با محدودیت‌های برنامه هسته‌ای خود و بازرسی‌های فشرده موافقت کرد. بر اساس این توافق، زمانی که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی راستی آزمایی کند که ایران اقدامات خود مانند کاهش فعالیت‌های هسته‌ای را انجام داده است، بسیاری از تحریم‌های شدیداً تنبیهی برداشته می‌شوند؛ اما علی‌رغم انجام تعهدات از سوی جمهوری اسلامی، طرف مقابل بارها این توافقنامه را نقض نمود (5: macalsuo, 2014). با آغاز ریاست جمهوری ترامپ، چالش‌ها به نقطه غیرقابل حل رسید. از نظر ترامپ توافق هسته‌ای، تأخیر صرفاً کوتاه‌مدت و موقتی در راه ایران برای رسیدن به سلاح هسته‌ای، جامعه بین‌المللی بازرسی‌های ضعیفی به دست آورد و مهم‌تر از همه آن که ایران برخلاف روح برجام نیز عمل کرده است (رحیمی، ۱۳۹۸: ۲۲۰). به این ترتیب اولین اقدام او خروج یک‌جانبه از توافق هسته‌ای (۲۰۱۸ میلادی) بود که از آن به‌عنوان بدترین توافق تاریخ یاد می‌کرد. ترامپ چهار دلیل را علت لغو توافق دولت اوباما ذکر کرد: اول، توافق نتوانست در کنترل تهدید ایران موفق باشد. دوم، سازوکار کافی برای بازرسی را فراهم نکرد. سوم، با امتیازاتی که به دست آورد نفوذ منطقه‌ای خود را گسترش داد. چهارم، هیچ الزامی در خصوص برنامه موشک‌های بالتستیک ایران ارائه نداد (Perwita & Razak, 2020: 21). در آمریکا خروج این کشور از توافقنامه به‌طور رسمی اعلام شد و در حالی که توسعه تحقیقات و فعالیت‌های هسته‌ای در ایران متوقف شده بود؛ اما تحریم‌ها بازگشتند.

این فرایند چندین ساله که شامل منازعه جمهوری اسلامی و غرب به رهبری ایالات متحده آمریکا برای توقف توسعه صنایع هسته‌ای ایران، اعمال تحریم‌های همه‌جانبه، نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، شکل‌گیری توافق برجام و سپس خروج یک‌جانبه آمریکا از آن است، به‌صورت مداوم توسط شبکه‌های فارسی زبان بیگانه پوشش داده شده است. این کشورها یکی از مهم‌ترین ابزارهای اعمال فشار بر ایران را رسانه‌ها می‌دانند و تلاش می‌نمایند از طریق جنگ‌های روانی-رسانه‌ای، جهت‌گیری‌های جمهوری اسلامی در عرصه سیاست خارجی را تحت الشعاع قرار

¹ Comprehensive plan of joint action (JCPOA)

داده و آن را تغییر دهند. تحلیل و بررسی تاکتیک‌ها و رویه‌های رسانه‌ای این کشورها و بررسی استراتژی‌های گفتمانی آنان در حمله به محور مقاومت از اهمیت اساسی برخوردار است؛ زیرا امکان فهم نقاط مورد توجه و تمرکز این دولت‌ها در روابط و مناسبات جمهوری اسلامی را مشخص می‌سازد و امکان مقابله با این تهاجم رسانه‌ای را فراهم می‌نماید.

مهم‌ترین پرسشی که تحقیق حاضر می‌خواهد پاسخ آن را بیابد این است که استراتژی‌های گفتمانی رسانه‌های یادشده در مورد مقولات مهم این منازعه شامل برجام و نظام تحریم‌ها چیست؟ همچنین برای یافتن پاسخ دقیق می‌بایست به این سؤالات نیز پاسخ داد؛ مهم‌ترین کنش‌گران که در رسانه‌های مزبور مورد توجه هستند کدام‌اند؟ مهم‌ترین کنش‌های مقامات ایرانی که این رسانه‌ها برجسته می‌سازند کدام‌اند؟ مهم‌ترین موضوعات و مضامین مورد تمرکز رسانه‌ها کدام‌اند؟ برای پاسخگویی به این پرسش‌ها، بی‌بی‌سی فارسی و ایران اینترنشنال به‌عنوان دو رسانه‌ای که نسبت به سایر رسانه‌ها تمرکز بیشتری بر حوزه سیاست خارجی دارند به‌عنوان نمونه‌های موردی انتخاب شده‌اند و از میان پلتفرم‌هایی که در آن فعال هستند دو مورد توئیتر و اینستاگرام محل توجه قرار خواهند گرفت. این دو پلتفرم به جهت متن محور بودن قالب فعالیتشان امکان تحلیل گفتمانی دقیق را فراهم خواهند نمود. هم اینک بی‌بی‌سی فارسی با ۱۸/۶ میلیون دنبال‌کننده در اینستاگرام و ۱/۹۹۰/۰۶۹ دنبال‌کننده در توئیتر، پرمخاطب‌ترین رسانه در این دو پلتفرم به شمار می‌رود و ایران اینترنشنال با ۷/۹ میلیون دنبال‌کننده در اینستاگرام و ۱/۰۶۰/۹۹۴ میلیون دنبال‌کننده در توئیتر به ترتیب رتبه سوم و دوم را در این پلتفرم‌ها داراست. مهم‌ترین اهداف پژوهش حاضر عبارت‌اند از: یافتن مهم‌ترین استراتژی‌های گفتمانی رسانه‌ای علیه برجام و سیاست‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی، کنش‌گران و کنش‌هایی که از سوی رسانه‌های مزبور برجسته شده و مورد توجه قرار گرفته‌اند، مهم‌ترین مضامین مورد توجه ایران اینترنشنال و بی‌بی‌سی فارسی.

۱- پیشینه تحقیق

با مرور آثار موجود در زمینه‌ی موضوع تحقیق، مقاله یا کتابی که از سوی پژوهشگران غیرایرانی در مورد تحلیل بازنمایی سیاست خارجی جمهوری اسلامی در رسانه‌های فارسی زبان نگاشته شده باشد به چشم نمی‌خورد؛ اما برخی پژوهشگران ایرانی به مسأله‌ی بازنمایی رسانه‌ای مسأله‌ی هسته‌ای در

رسانه‌های غربی و نیز در یک زمینه کلی‌تر به بازنمایی از مسایل سیاسی و اجتماعی ایران در رسانه‌های غربی پرداخته‌اند که به جهت تشابه نتایج به دست آمده با نتایج تحقیق حاضر و نیز توجه به برخی از وجوه متفاوت که از نظر محقق این مقاله دور مانده است، قابل چشم پوشی نیستند. خسروی نیک در کتاب «گفتمان، هویت و مشروعیت؛ خود و دیگری در بازنمایی‌های برنامه هسته‌ای ایران» با استفاده از رویکرد گفتمانی-تاریخی به بررسی بازنمایی برنامه‌ی هسته‌ای ایران در رسانه‌های بریتانیا و ایران پرداخته است. وی با بررسی محتوای خبری روزنامه‌های شرق و کیهان از ایران و تایمز و گاردین از انگلیس تلاش نموده تا فرایند تولید و تفسیر خبر را با توجه به بافت سیاسی-اجتماعی متفاوتی که دو کشور دارند را بررسی نماید (خسروی نیک، ۱۳۹۷).

همچنین ادیب‌زاده در کتاب «زبان، گفتمان و سیاست خارجی دیالکتیک بازنمایی از غرب در جهان نمادین ایرانی» به بررسی ریشه‌های غرب ستیزی در نیم قرن اخیر در ایران پرداخته و بازنمایی آن را در سیاست خارجی پیگیری نموده است. این کتاب به سبب این که جزو اولین پژوهش‌های ایرانیست که به رابطه ایران و غرب از منظر بازنمایی پرداخته است، حایز اهمیت است (ادیب‌زاده، ۱۳۸۷). نجفی و همکاران ایشان در پژوهشی به تحلیل بازنمایی ناآرامی‌های شهریور و مهر ۱۴۰۱ در شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند بی‌بی‌سی فارسی اعتراضات ایران را سراسری، اصیل، هدفمند و دارای ایدئولوژی بازنمایی نموده است و در عین حال اهدافی چون بهره‌برداری از معترض بودن شهرهای مرزی، تمرکز بر شکاف‌های قومیتی و نارضایتی‌ها اصناف از جمهوری اسلامی را پیگیری نموده است (نجفی و همکاران، ۱۴۰۲). همچنین پژوهشی دیگر با عنوان فرایندهای هویتی در غرب و بازنمایی سیاست‌گذاری مبتنی بر هراس: درک زمینه‌های اسلام‌هراسی که طی آن به ظهور جریان‌های دست راستی رادیکال پرداخته شده است که به دنبال غیرقانونی اعلام نمودن عمل بر اساس شریعت، سیاست یکسان‌سازی، تلقی مسلمانان به عنوان دشمنان داخلی، قانون منع ساختن مناره و... با هدف برجسته نمودن تمایز میان هویت اسلامی و غربی نموده‌اند. این پژوهش به سبب توجه به رشد ایران و اسلام‌هراسی در غرب از طریق تبلیغات رسانه‌ای حایز اهمیت است (اشرف نظری، ۱۳۹۵). منابع فوق هر چند دارای هم پوشانی‌ها و مشابهت‌هایی با موضوع تحقیق هستند، اما پژوهش پیش‌رو به سبب بازه‌ی زمانی انتخاب شده که شامل ۵ سال متوالی (۱۴۰۱-۱۳۹۶) است با متون فوق تفاوت دارد؛ زیرا این مقالات غالباً به یک برهه زمانی کوتاه‌تر

پرداخته‌اند در حالی که بازه‌ی زمانی انتخابی امکان کشف استراتژی‌های گفتاری را فراهم می‌آورد چون استراتژی‌ها رویه‌های تکرار شونده هستند و جز از طریق در نظر گرفتن فرایندهای طولانی‌تر زمانی که طی آن فراوانی داده‌ها افزایش می‌یابد، قابل بررسی نیستند. تلاش برای تحلیل و بررسی مضامین به کار رفته در رسانه‌های مزبور یکی دیگر از وجوه تمایز این مقاله با آثار مشابه است. نکته نهایی این که آثار قبلی بر تحلیل اهداف و نیت سیاسی رسانه‌های مزبور تکیه نموده‌اند. هرچند این تحقیق نیز به اهداف حامیان بی‌بی‌سی فارسی و ایران اینترنشنال بی‌توجه نبوده است، اما تمرکز آن بیشتر بر شناسایی و بازیابی تکنیک‌های گفتاری قرار گرفته است.

۲- روش

در بین نحله‌های مختلف تحلیل گفتمان، تحلیل تاریخی - گفتمانی^۱ روث ووداک^۲ بیشترین ابزار لازم برای تحلیل را در اختیار قرار می‌دهد. اولین ابزار روشی الگوی وی، تعریف موسعی است که از متن^۳ آرایه می‌دهد که به تصور محقق از محتوای تولید شده از سوی رسانه‌های مورد توجه مقاله شباهت دارد. از نظر ووداک، متن‌ها غالباً مکان‌های مبارزات اجتماعی هستند به این دلیل که اثری از دعوای متفاوت ایدئولوژیک برای تسلط و هژمونی را نشان می‌دهند، زیرا به لحاظ گفتمانی قدرت نه تنها از طریق فرم‌های گرامری، بلکه به وسیله کنترل یک فرد از طریق موقعیت اجتماعی اعمال می‌شود. این کار به وسیله ژانر^۴ یک متن یا با تنظیم دسترسی به یک فضای عمومی خاص صورت می‌پذیرد (Wodak & Mayer, 2011: 57). در تحلیل تاریخی - گفتمانی، بعد از این که محتوا یا موضوعات ویژه‌ی یک گفتمان خاص شناسایی شدند استراتژی‌های گفتمانی مورد بررسی قرار می‌گیرند و ابزارهای زبانی و فهم‌های زبانی ویژه وابسته به بافت، مورد بررسی قرار می‌گیرند. مهم‌ترین سؤالاتی را که می‌توان برای تحلیل بهتر یک متن با استفاده از این روش مطرح نمود، عبارت‌اند از: چگونه افراد، اشیاء، پدیده‌ها/ رویدادها، فرایندها و اقدامات نامگذاری شده و از لحاظ زبانی، محل ارجاع واقع می‌شوند؟ چه ویژگی‌ها، مختصات و کیفیاتی به بازیگران

1 Discourse historical analysis

2 Roth Wodak

3 Text

4 Genre

اجتماعی، ابژه‌ها، پدیده‌ها/ رویدادها و فرآیندهای مختلف نسبت داده می‌شود؟ در این گفتمان از چه استدلال‌هایی استفاده می‌شود؟ این نام‌گذاری‌ها، تخصیص‌ها و استدلال‌ها از چه منظر بیان شده است؟ آیا گفته‌های مربوطه آشکارا بیان شده است؟ آیا شدت گرفته یا کاهش می‌یابد (Wodak & Chilton, 2005: 68).

برای پیاده‌سازی روش یاد شده ابتدا از میان پست‌ها و توییت‌های ۲ رسانه یاد شده با استفاده از روش تنگ‌گذاری، آن‌هایی که مربوط به موضوع مقاله یعنی سیاست هسته‌ای و برجام هستند، از سایر محتواها جدا می‌شوند. سپس با استفاده از نرم‌افزار پایتون و اکسل دسته‌بندی آن‌ها صورت می‌گیرد و فراوانی‌ها استخراج می‌گردد. این که کدام کنش‌گران، کنش‌ها، سازمان‌ها، رویدادهای مربوط به این حوزه برجسته شده‌اند و بیشتر از آن‌ها نام برده شده است؟ این نام‌گذاری‌ها به شکل مثبت بوده یا منفی؟ صریح بوده یا ضمنی؟ سپس با تحلیل این اطلاعات مهم‌ترین استراتژی‌ها استخراج می‌گردند و بر مبنای این استراتژی‌ها، اهداف و نیات سیاسی این رسانه‌ها مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

۳- مبانی نظری

محقق در مقاله حاضر به دنبال آن است که بداند رسانه‌های معاند فارسی زبان با محوریت ایران اینترنشنال و بی‌بی‌سی فارسی در دو پلتفرم توییتر و اینستاگرام، چه تصویری از سیاست خارجی جمهوری اسلامی در حوزه مقاومت می‌سازند و بازنمایی می‌کنند؟ قاعدتاً پاسخ به این پرسش با اخذ چارچوب تحلیل گفتمان قابل حصول است. به این منظور می‌بایست برخی از مفاهیم نظری ساخته و پرداخته شده در الگوهای رایج تحلیل گفتمانی مورد تعریف و سپس استفاده قرار گیرند. ابتدا می‌بایست خود مفهوم گفتمان^۱، مورد توجه قرار گیرد که به نظر می‌رسد تعریف ذیل به کار محتوای نوشته حاضر بیاید: «گفتمان یک ساخت زبانی است که به شیوه‌ای معین، جهان حقیقی را بازنمایی می‌کند و در واقع یک تصویر از جهان را به ما ارایه می‌نماید. در هر صورت، هنگامی که مجموعه‌ای از متون که شامل کلمات، جملات و عبارات در کنار یکدیگر قرار گرفتند و با هدف مشخص به بازنمایی^۲ محیط پرداختند، می‌توان ادعا نمود یک گفتمان شکل گرفته است» (Van Leeuwen,)

1 Discourse

2 Representation

6: 2008). البته در اکثر مدل‌های گفتمان انتقادی هم زبان مکتوب و هم زبان گفتاری را نوعی عمل اجتماعی^۱ تلقی می‌کند (Fairclough & Wodak, 1997:45). گفتمان، شیوه‌ای از معنا بخشی به یک بخش از عمل اجتماعی از یک منظر خاص است (Fairclough, 1995: 14). «استراتژی»^۲ به معنای کاربست کمابیش عمدی پرکتیس‌ها (از جمله پرکتیس‌های گفتمانی) است که برای دستیابی به یک هدف خاص اجتماعی، سیاسی، روانشناختی یا زبانی اتخاذ شده است. استراتژی‌های گفتمانی در سطوح مختلف سازماندهی و پیچیدگی زبانی قرار گرفته‌اند (Wodak, 2001: 64). مفهوم بعدی کنش^۳ است. منظور از این واژه، کارهایی است که مردم انجام می‌دهند، فعالیت‌هایی که پرکتیس‌ها را تشکیل می‌دهند و نظام دارای تسلسل تاریخی شان. برای نمونه در مورد ورزش، کنش‌ها حرکات فیزیکی عملی هستند که در یک سامان ویژه انجام می‌شوند (Van Leeuwen, 2005: 106). همچنین کنش‌گران^۴، افراد درگیر در پرکتیس و نقش‌های متفاوتی که آن‌ها را درگیر می‌نماید، هستند. برای مثال؛ وظایف انفعالی و کنش‌پذیر یا کنش‌گری و فعال. در نهایت مفهوم مضمون^۵ وجود دارد. مضمون‌ها را به عنوان بخشی از استدلال تعریف می‌کنند که متعلق به مفروضات حتمی، صریح و استنتاج‌پذیر هستند. همچنین، مضمون‌ها، احکام مرتبط با محتوا یا «قوانین نتیجه‌گیری» هستند که بحث و استدلال را با نتیجه یا ادعای مرکزی مرتبط می‌سازند. به این ترتیب، آن‌ها گذار از استدلال یا انتقال استدلال‌ات به نتایج را توجیه می‌کنند. مضمون‌ها در تحلیل استدلال‌ات مغالطه آمیز که ظاهری متقاعد کننده دارند نقش اصلی را دارند (Wodak & Chilton, 2005: 68). با استفاده از مفاهیم ارائه شده، تلاش خواهد شد محتوای توییت‌ها و پست‌های دو شبکه ایران اینترنشنال و بی‌بی‌سی فارسی طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۴۰۱ به لحاظ تمرکز بر کنشگران، کنش‌ها و مضامین مورد تحلیل قرار گیرند تا استراتژی‌های گفتمانی رسانه‌های مزبور کشف گردد و سپس اهداف و نیات شناسایی گردند.

¹ Social Practice

² Strategy

³ Action

⁴ Actor

⁵ Topoi

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- تحلیل محتوای پست‌های اینستاگرام بی‌بی‌سی فارسی

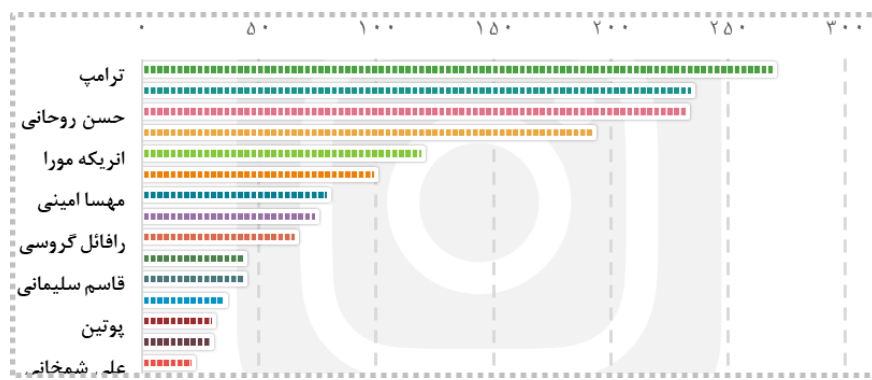
در بازه‌ی زمانی ۱۳۹۶-۱۴۰۱، بی‌بی‌سی فارسی ۱۵۰۰ پست اینستاگرامی با موضوع برجام و نظام تحریم‌ها منتشر نمود که پنجاه میلیون لایک و یک میلیون و چهارصد هزار کامنت دریافت نمود. کنشگران، کنش‌ها، مضامین، موضوعات کانونی و استراتژی‌های گفتمانی رسانه مزبور در پلتفرم اینستاگرام به شرح ذیل هست:

۴-۱-۱- کنشگران

در بین ۵ شخصیت پرتکرار در موضوع تحریم‌ها علیه ایران، نام ۳ شخصیت ایرانی و ۲ شخصیت غیرداخلی به چشم می‌خورد که در این بین نام ترامپ به عنوان پرتکرارترین چهره و نام رهبری در جایگاه دوم به لحاظ تکرار قرار گرفته‌اند. دو شخصیت دیگر ایرانی حسن روحانی و علی باقری بوده‌اند. در بین شخصیت‌های پرتکرار همچنین نام انریکه مورا^۱ نیز در اخبار مورد بررسی از سوی این رسانه به چشم می‌خورد. در بین سازمان‌های پرتکرار ۳ گروه را می‌توان شناسایی کرد: گروه اول سازمان‌های مرتبط با جامعه ایران نظیر سازمان انرژی اتمی که بیشترین میزان تکرار را به خود اختصاص داده است و پس از آن وزارت امور خارجه و سپاه پاسداران قرار دارند. گروه دوم سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان ملل هستند که دومین سازمان پرتکرار در این موضوع است و گروه سوم سازمان‌های مربوط به جامعه آمریکا است که شامل وزارت خارجه آمریکا، دولت آمریکا و خزانه‌داری آمریکا است که در زمره ۱۰ سازمان پرتکرار در موضوع تحریم‌ها هستند. بین جغرافیاهای پرتکرار در این موضوع دو منطقه ایران و آمریکا در زمره پرتکرارترین‌ها بوده‌اند. گروه

۱ انریکه مورا بناوتنه دیپلمات اسپانیایی و قائم مقام مسئول روابط خارجی اتحادیه اروپا است. رئیس دفتر خاویر سولانا، نماینده عالی سیاست خارجی و امنیتی مشترک اتحادیه اروپا بود. به‌عنوان یک دیپلمات اسپانیایی، وی در بیروت، قبرس و هلسنکی، و سایر کشورها، مأموریت داشته‌است.

دوم از مناطق پرتکرار مربوط به کشورهای ۵+۱^۱ می‌شود که روسیه، بریتانیا، فرانسه و چین در زمره این مناطق هستند. گروه سوم از مناطق شامل کشورهای عربی اطراف هستند که شامل عراق، سوریه، لبنان، یمن و قطر است.

نمودار ۱. پرتکرارترین کنش گران در اینستاگرام بی بی سی فارسی (اعداد بر مبنای تعداد دفعات نام بردن از افراد است)

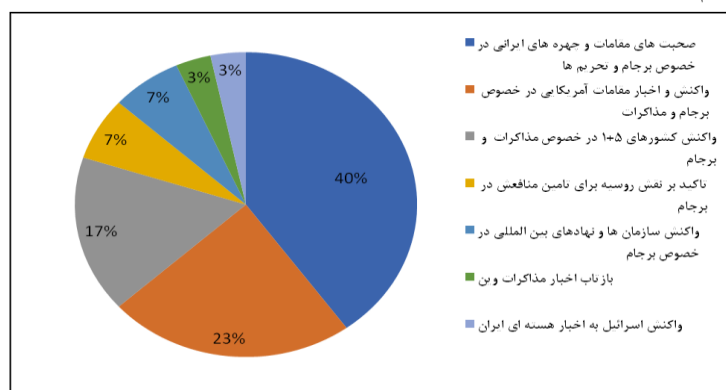
۴-۱-۲- موضوعات کانونی

یکی از موضوعاتی که بیشترین بازتاب را در این رسانه در موضوع تحریم‌ها داشته است، بازنشر صحبت‌ها و واکنش‌های مقامات و چهره‌های سیاسی است. در این خصوص ۳ دسته از محتواها را می‌توان شناسایی کرد: دسته اول) محتواهای مربوط به جریان‌های داخلی موافق برجام؛ دسته دوم) محتواهای مربوط به جریان‌های داخلی مخالف برجام؛ دسته سوم) محتواهای مربوط به جریان‌های اپوزسیون. نوع اول از محتواها غالباً مربوط به زمان ریاست جمهوری حسن روحانی و در حمایت از برجام تولید شده‌اند. صحبت‌های روحانی و ظریف در خصوص احیای برجام از این دسته هستند. دسته دوم مربوط به موضع‌گیری‌های چهره‌ها و مقامات سیاسی در مخالفت با برجام است. اشاره به صحبت‌های رهبری و برخی از مقامات مخالف با برجام نیز در این گروه قرار می‌گیرند. نوع آخر از محتواها نیز به مربوط به واکنش‌های چهره‌های سیاسی معارض با نظام اشاره دارد که در این خصوص

۱ گروه ۵+۱ (که به صورت گروه پنج به علاوه یک خوانده می‌شود) از پنج عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل (ایالات متحده آمریکا، روسیه، چین، بریتانیا و فرانسه) و آلمان تشکیل شده است. دلیل نامگذاری این گروه، حضور پنج عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد به همراه کشور آلمان است.

می‌توان به موضع‌گیری رضا پهلوی اشاره کرد که پیوستن دوباره جو بایدن به برجام را «اشتباهی بزرگ» خوانده است.

یکی دیگر از موضوعات مطرح شده در ارتباط با تحریم و برجام بازتاب واکنش‌های چهره‌ها و مقامات سیاسی آمریکایی در این خصوص است. اخبار مربوط به بازگشت تحریم‌های ایران مطابق مکانیسم ماشه و موضع‌گیری ترامپ در این زمینه، گمانه زنی‌ها در خصوص یافتن راه‌حلی دیپلماتیک درباره توافق هسته‌ای، اخبار مربوط به کنار گذاشتن برخی از سیاست‌های کلیدی دونالد ترامپ در دولت بایدن از جمله این موضوعات است. واکنش کشورهای گروه ۱+۵ نیز در خصوص برجام و اعلام موضع‌گیری‌ها له و علیه ایران نیز از دیگر محورهایی بوده است که از سوی این رسانه پوشش داده شده است. به‌عنوان مثال می‌توان به انتقاد بریتانیا، آلمان و فرانسه از غنی‌سازی اورانیوم فلزی اشاره کرد یا درخواست این گروه در خصوص تضمین عدم خروج دوباره آمریکا در مذاکرات وین از جمله این موضوعات است. در مجموع می‌توان گفت این دسته از محتواها به بیانیه‌ها و واکنش‌های کشورهای درگیر در برجام اشاره دارد. از دیگر موضوعات مطرح شده در خصوص برجام اشاره به نقش روسیه در توافقات هسته‌ای و تأکید بر مانع تراشی‌های این کشور در راستای منافع خود در توقف برجام است. اشاره به موضع‌گیری‌های سازمان و نهادهای بین‌المللی در خصوص برجام از دیگر موضوعات مورد توجه از سوی این رسانه بوده است. انتشار اخبار مربوط به مذاکرات وین هم از دیگر موضوعات شناسایی شده بوده است. موضع‌گیری مقامات اسرائیلی در خصوص موضوع برجام نیز از دیگر موضوعات مورد توجه این رسانه بوده است.

نمودار ۲. موضوعات کانونی مربوط به برجام و تحریم‌ها در پلتفرم اینستاگرام بی‌بی‌سی فارسی

۴-۱-۳- کنش‌های نسبت داده شده به ایران

جدول ۱. کنش‌های نسبت داده شده به ایران

کنش	نمونه
قطع کردن دوربین‌های نظارتی / محدودیت دسترسی بازرسان اژانس اتمی	بنابه گزارش‌ها آمریکا قصد دارد از اعضای شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بخواهد ایران را به خاطر تشدید فعالیت‌های هسته‌ای ملامت کنند.
تعطیل اجرای پروتکل الحاقی / کاهش تعهدات هسته‌ای / کنار گذاشتن پیش نویس توافقات برجام / نقض تعهدات برجام / خروج گام به گام از اجرای تعهداتش در برجام	آمریکا اعلام کرده که حاضر است دعوت اتحادیه اروپا برای شرکت در یک نشست احتمالی گروه ۵+۱ با ایران برای یافتن راه‌حلی دیپلماتیک درباره توافق هسته‌ای (برجام) را بپذیرد.
دستیابی ایران به اورانیوم فلزی / تولید اورانیوم فلزی / غنی‌سازی اورانیوم / ساخت بمب هسته‌ای	وزیران خارجه آمریکا، فرانسه، بریتانیا و آلمان دقایقی پیش در بیانیه‌ای ضمن هشدار در مورد سیاست اخیر ایران در کاهش تعهدات هسته‌ایش، از این کشور خواستند به برجام به طور کامل پایبند بماند.
تضعیف فرصت استفاده از دیپلماسی در پرونده هسته‌ای / پافشاری بر عدم مذاکره با آمریکا / پافشاری بر عدم دیدار با نمایندگان آمریکا در وین	آمریکا تأیید کرد هفته آینده در نشستی که بر سر برنامه هسته‌ای در وین برگزار می‌شود حضور خواهد داشت و حتی پیشنهاد گفتگوی مستقیم با ایران را کرده است.

۴-۱-۴- مضامین شناسایی شده

اولین مضمون پرتکرار در اینستاگرام بی‌بی‌سی فارسی، مضمون مالی- اقتصادی است. رسانه مزبور تلاش نموده است نقش تحریم‌ها در ساختار اقتصادی ایران / جنگ اقتصادی / تحریم‌های نفتی و بانکی / صنایع فلزی و فولاد را برجسته نماید. این رسانه خبرهایی مربوط به توزیع سبد کالا و افزایش قیمت ارز را به عنوان سرخط خبرهای خود برگزیده است. همچنین خبر روزنامه دنیای اقتصاد چاپ تهران مبنی بر سیر صعودی قیمت دلار، یورو و پوند را در نوزدهم مهرماه (دهم اکتبر) در بازار ارز برجسته نموده است. مضمون دوم، «قانون / حق» است. در این مضمون با تأکید بر چارچوب‌های قانونی، اعمال تحریم‌های حداکثری علیه جمهوری اسلامی طبیعی سازی شده است. به‌طور مثال انتشار بیانیه‌ی مایک پومپئو وزیر خارجه آمریکا در رابطه با بازگشت تحریم‌های ایران مطابق مکانیسم ماشه برجام در سرخط خبرهای بی‌بی‌سی آمده است.

۴-۱-۵- استراتژی‌های گفتمانی

دو استراتژی اساسی به کار رفته در محتوای تولیدی این پلتفرم عبارت‌اند از: «دوقطبی سازی» و «چشم انداز سازی». در استراتژی دوقطبی سازی، تلاش بر این است که شکافی عمیق بین جمهوری اسلامی از یک سو و جامعه جهانی از سوی دیگر ترسیم شود، به گونه‌ای که گویا ایران به سبب سیاست‌های هسته‌ای، یک کشور یاغی و در عین حال منزوی است و امکان همسویی و هماهنگی با جهان را ندارد. در این راستا اظهارات مقامات آمریکا شامل بازگشت تحریم‌های ایران مطابق مکانیسم ماشه^۱ و موضع‌گیری ترامپ در این زمینه، گمانه زنی‌ها در خصوص یافتن راه‌حلی دیپلماتیک درباره توافق هسته‌ای، اخبار مربوط به کنار گذاشتن برخی از سیاست‌های کلیدی دونالد ترامپ در دولت بایدن از جمله این موضوعات است. واکنش کشورهای گروه ۵+۱ نیز در خصوص برجام و اعلام موضع‌گیری‌ها له و علیه ایران نیز از دیگر محورهایی بوده است که از سوی این رسانه پوشش داده شده است. به‌عنوان مثال می‌توان به انتقاد بریتانیا، آلمان و فرانسه از غنی‌سازی اورانیوم فلزی اشاره کرد یا درخواست این گروه در خصوص تضمین عدم خروج دوباره آمریکا در مذاکرات وین از جمله این موضوعات است در حالی که به مواضع روسیه و چین کمتر پرداخته شده است و نقش روسیه در توافقات هسته‌ای به مانع تراشی‌های این کشور در راستای منافع خود در توقف برجام، تنزل داده شده است. استراتژی دوم چشم اندازسازی است که طی آن، از طریق برجسته‌سازی، خطرات ناشی از خروج ایران از برجام بزرگنمایی شده است و تصویری ترسناک از آینده بدون برجام برای ایران ارایه شده است. از طریق این دو استراتژی عمدتاً دو هدف پیگیری می‌شود که اولی تلاش برای مقصر جلوه دادن ایران در کاهش تعهدات برجامی است؛ علاوه بر آن چه ذکر شد، تلاش برای مقصر جلوه دادن ایران در کاهش تعهدات برجام بدون توجه به عملکرد سایر طرف‌های توافق از دیگر موضوعاتی است که به‌طور ضمنی در محتوای پست‌ها دیده می‌شود که با ایجاد هراس و رعب و وحشت تلاش می‌شود از ایران تصویری غیرمتعهد و عملکردی خلاف قوانین بین‌المللی را نشان دهد. هدف دوم، بزرگنمایی اراده و توان طرف آمریکایی در تعیین روند مذاکرات: یکی دیگر از موضوعاتی که به صورت پنهان از سوی این رسانه نمایش داده می‌شود، نمایش وابستگی نتایج مذاکرات به قدرت و جایگاه آمریکا است، در این دست از محتواها جایگاه ایران کاملاً انفعالی

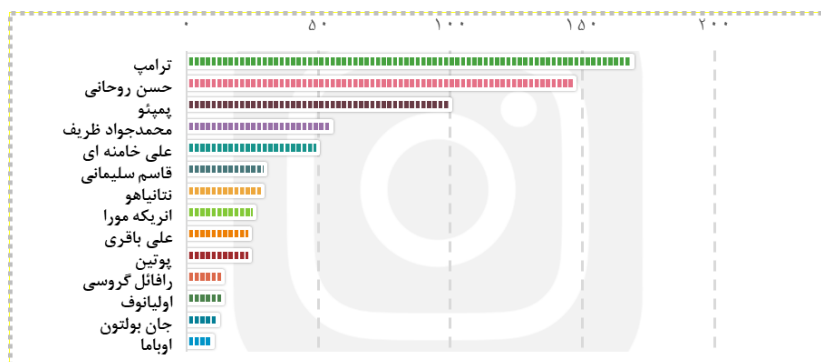
1 snap back

بوده و بیشتر پست‌های منتشر شده در این خصوص با لحنی مبتنی بر درخواست و خواهش از آمریکا در راستای لغو تحریم‌ها و بازگشت به برجام بازنشر یافته است.

۴-۲- تحلیل محتوای پست‌های اینستاگرام ایران اینترنشنال

۴-۲-۱- کنشگران

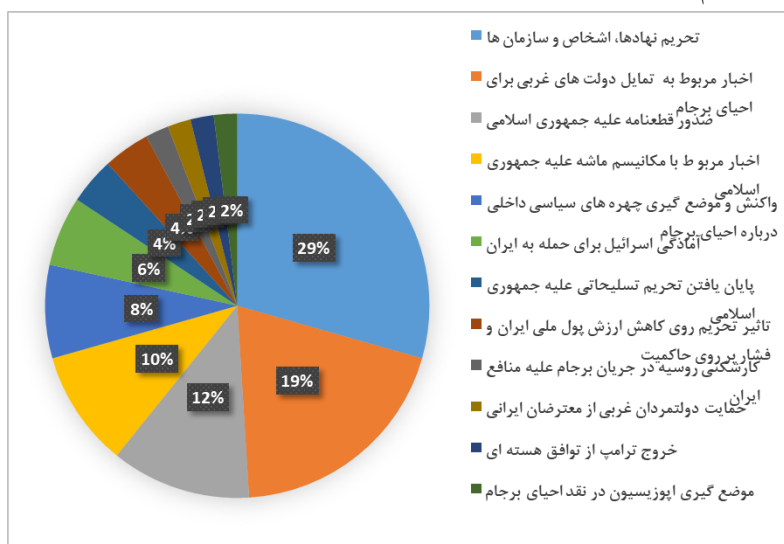
در بررسی شخصیت‌های مطرح شده در این رسانه مشخص شد که پس از ترامپ، تأکید بر روی حسن روحانی بوده است. بر خلاف رسانه BBC که پس از نام ترامپ، رهبری بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده بود، در این رسانه نام حسن روحانی و محمدجواد ظریف پیش از نام رهبری قرار گرفته‌اند. در بین چهره‌ها و شخصیت‌های آمریکایی نام پمپئو در زمره ۱۰ شخصیت پرتکرار به چشم می‌خورد. در بین اخبار منتشر شده از سوی این رسانه، وزارت خارجه آمریکا در رأس سازمان‌های پرتکرار قرار دارد و پس از آن نام سازمان ملل به چشم می‌خورد. در بین سازمان‌های داخلی نیز به ترتیب نام سپاه، سازمان انرژی اتمی و وزارت خارجه به چشم می‌خورد. در بین سازمان‌های مرتبط با آمریکا نیز پس از وزارت خارجه آمریکا نام خزانه‌داری و دولت آمریکا دیده می‌شود. در بین جغرافیاهای پرتکرار در این رسانه نیز نام ایران و آمریکا با اختلاف در زمره پرتکرارترین‌ها قرار گرفته‌اند. علاوه بر آن چه ذکر شد، کشورهای ۱+۵ که شامل ۵ عضو اصلی شورای امنیت سازمان ملل (آمریکا، انگلستان، فرانسه، روسیه و چین) به علاوه آلمان هستند، در مرتبه بعد قرار دارند.

نمودار ۳. پرتکرارترین کنشگران در اینستاگرام ایران اینترنشنال (اعداد بر مبنای تعداد دفعات نام بردن از افراد است)

۴-۲-۲- موضوعات کانونی

با بررسی پست‌های منتشر شده مورد پسند مخاطبان در صفحه اینستاگرام این رسانه مشخص شد که موضوعی که از سوی این رسانه بیشترین بازتاب را داشته است مربوط به اخبار تحریم‌های چند موضوعی علیه مقامات و نهادهای ایرانی است. اخبار مربوط به تحریم‌های چند موضوعی علیه ایران بیشترین میزان تولید خبر را در این رسانه به خود اختصاص داده است، درخواست تحریم هوایی و تحریم بانک‌های ایرانی، تصویب قطعنامه چند موضوعی علیه جمهوری اسلامی توسط پارلمان اروپا، درخواست تحریم عوامل وابسته به نظام از جمله این موضوعات است. واکنش دولت‌های غربی در خصوص احیای برجام از دیگر موضوعات مطرح شده بوده است. همچنین یکی دیگر از موضوعات شناسایی شده در بین محتوای باز نشر داده شده از سوی این رسانه بر موضع‌گیری مقامات ایرانی در خصوص برجام ارجاع داشته است. صدور قطعنامه علیه ایران و اخبار مربوط به فعال شدن مکانیسم ماشه از دیگر موضوعات مطرح شده در این خصوص، درخواست رضا پهلوی به‌عنوان رهبر بخشی از اپوزیسیون از دولت‌های غربی در خصوص عدم مذاکره با حکومت ایران است.

نمودار ۴. موضوعات کانونی مربوط به برجام و تحریم‌ها در پلتفرم اینستاگرام ایران اینترنشنال

۴-۲-۳- کنش‌های نسبت داده شده به ایران

جدول-۲. کنش‌های نسبت داده شده به ایران در موضوع برجام و تحریم‌ها در پلتفرم اینستاگرام ایران اینترنشنال

کنش	نمونه
طرفدار تروریسم	نیکی هیلی سفیر سابق ایران در سازمان ملل گفت از اینکه در لیست تحریم ایرانی قرار گرفته است خوشحال است زیرا ایران کشوری حامی تروریسم است.
ساخت بمب هسته‌ای	جو بایدن، رئیس‌جمهوری منتخب آمریکا، با تأکید بر این که دولت آینده او به جمهوری اسلامی ایران اجازه نخواهد داد به سلاح‌های هسته‌ای دست پیدا کند.

۴-۲-۴- مضامین به کار رفته

«بشردوستی» مهم‌ترین مضمونی است که این رسانه آن را برجسته نموده است. متن‌های منتشر شده با موضوع بازتاب خشونت و هر نوع محتوایی که به حقوق بشر ارجاع دارد در این دسته قرار می‌گیرد. بخشی از این محتواها به ارتباط بین حقوق بشر و اعتراضات در ایران برمی‌گردد. به این صورت که ایران اینترنشنال حتی برای توجیه عهدشکنی کشورهای غربی در اجرای مفاد برجام، به این مضمون متوسل گردیده است تا ایران را طرف مقصر این ماجرا نشان دهد. توجه به متن این پست، قابل توجه است: «ناتالی گوله، عضو مجلس سنای فرانسه، در توییتی نوشت که بیش از ۶۰ سناتور فرانسوی به دلیل نقض حقوق بشر از سوی رژیم ایران، رسماً از اتحادیه اروپا درخواست کرده‌اند که بانک‌های ایرانی در اروپا را تعطیل و گذر هواپیماهای ایران از آسمان اروپا را ممنوع کند و برجام را کاملاً کنار بگذارد.» هدف نهایی مضمون، ایجاد هراس اخلاقی است. نظریه هراس اخلاقی مبتنی بر این ایده است که رسانه‌های همگانی برای انحراف افکار عمومی از موضوعات مغایر منافعشان، موضوعات جدیدی خلق می‌کنند که اهمیت موضوع قبلی را ندارد؛ ولی به علت نوع انعکاس آن، موضوع قبلی فراموش می‌شود و همه نگاه‌ها به موضوع جدید معطوف می‌شود. برای مثال اگر افکار عمومی به مشکلات اقتصادی جامعه معطوف باشد رسانه‌ها با طرح مشکلاتی در زمینه نقض حریم شخصی شهروندان می‌توانند افکار عمومی را منحرف کرده و به موضوع دوم سوق دهند. در هراس اخلاقی عمدتاً رسانه‌ها سوژه‌های جدیدی را به وجود می‌آورند. از

خصوصیات این گونه سوژه‌ها پوشش وسیع خبر آن‌هاست که همیشگی و به شکل‌های گوناگون اما نافذ ارائه می‌شوند. این اعمال باعث نادیده گرفته شدن حادثه پیشین و توجه به حادثه جدید می‌شود (سیلان اردستانی، ۱۳۸۴: ۱۴۲) و در نهایت هدف ایجاد دشمن فرضی وجود دارد. این یکی از شیوه‌های قدیمی سیاسیون کهنه کار است که قدرت را در اختیار دارند و برای بقا و ماندگاری در حکومت از آن استفاده می‌کنند. این شیوه به مطبوعات نیز رخنه کرده است. در این شیوه، سعی می‌شود تا سایر رسانه‌ها و مطبوعات یا سایر سیاستمداران و احزاب در چشم مخاطبان به شکل یک دشمن نشان داده شوند. همیشه داشتن یک دشمن فرضی، می‌تواند اقدامات طرف مقابل را محق و معتبر جلوه دهد و زمینه را برای هر نوع اقدامی، فراهم آورد.

۴-۲-۵- استراتژی گفتمانی

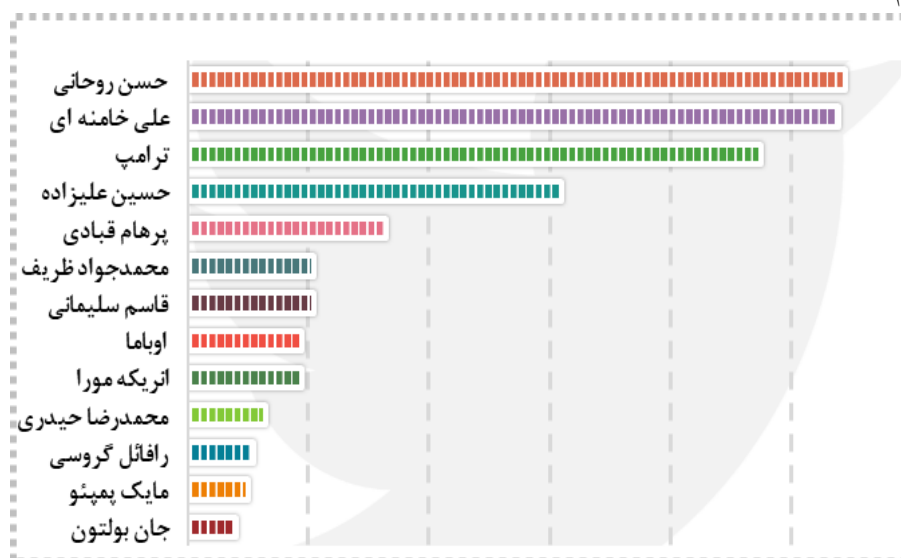
مهم‌ترین استراتژی به کار رفته در این شبکه، استراتژی اخباری است. محتوای تولید شده در این دسته با تخصیص صفات مثبت و منفی استراتژیک، گزاره‌های صریح و ضمنی را در خصوص موضوعات مطرح می‌کنند. به‌طور مثال؛ یک مقام ارشد آمریکا در گفت‌وگو با خبرنگار وال‌استریت ژورنال ادعای وزیر خارجه جمهوری اسلامی درباره ارسال پیام از واشینگتن به تهران درباره احیای برجام را تکذیب کرد و گفت: «تنها پیام ما به ایران این است که مردم خود را نکشید و فروش سلاح به روسیه برای کشتن اوکراینی‌ها را متوقف کنید» هدف از کاربست این استراتژی، بزرگ جلوه دادن پیامدهای سوء سیاست‌های کشور متبوع است. این تاکتیک بر پایه اصل هزینه و فایده بنا شده است، این گونه که شهروندان برای فواید کوچک و ناچیز، هزینه کلانی نمی‌پردازند، لذا زمانی که شما هزینه یک عمل را بیش از آنچه که وجود دارد نشان دهید، طبعاً تعادلی بین هزینه و فایده وجود نخواهد داشت و همچنین افکار عمومی رسیدن به مقصود مورد نظر را صرفه ندانسته و از آن منصرف خواهد شد. تأکید بیش از حد بر پیامدهای سو منفی، ناخواسته، غیرمستقیم و بلندمدت رفتارها و تصمیمات در افکار عمومی، رویکرد دیگری برای توجیه این اصل است. بزرگنمایی آثار سو باعث

غیراخلاقی و غیرمنطقی جلوه کردن اعمال و رفتار می‌شود و به دنبال آن شهروندان را دچار تردید می‌کند (سیلان اردستانی، ۱۳۸۴: ۱۴۰).

۳-۴- تحلیل محتوای توییت‌های صفحه توییت‌بی‌بی‌سی فارسی

۱-۳-۴- کنشگران

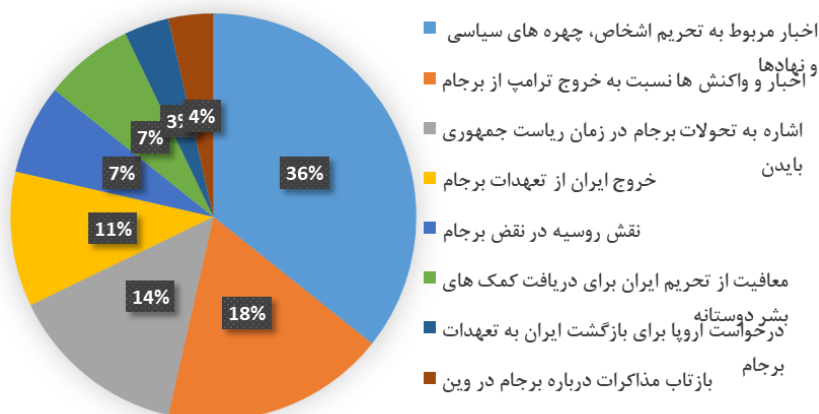
در بین شخصیت‌های پرتکرار در موضوع تحریم‌ها علیه ایران، نام ۲ شخصیت ایرانی در رأس نام‌ها به چشم می‌خورد که شامل نام حسن روحانی و رهبری بوده است. در بین شخصیت‌های پرتکرار غیرداخلی نیز نام ترامپ تکرار شده و در جایگاه سوم قرار گرفته است. در بین سازمان‌های پرتکرار سازمان انرژی اتمی بیشترین میزان تکرار را به خود اختصاص داده است. سازمان ملل دومین سازمان پرتکرار در این موضوع است و سازمان‌های مربوط به جامعه آمریکا که شامل وزارت خارجه آمریکا و دولت آمریکا هستند در رتبه بعدی قرار دارند. در بین جغرافیا‌های پرتکرار در این رسانه نیز نام ایران و آمریکا با اختلاف در زمره پرتکرارترین‌ها قرار گرفته‌اند. علاوه بر آن چه ذکر شد، نام کشورهای ۱+۵ هستند.

نمودار ۵. پرتکرارترین کنش‌گران در توییت‌بی‌بی‌سی فارسی (اعداد بر مبنای تعداد دفعات نام بردن از افراد است)

۴-۳-۲- مهم‌ترین موضوعات مطرح شده

موضوعی که از سوی این رسانه بیشترین بازتاب را داشته است مربوط به اخبار تحریم نهادها و شخصیت‌های سیاسی است. یکی دیگر از موضوعاتی که از سوی این رسانه بازتاب گسترده‌ای داشته است مربوط به اخبار خروج ترامپ از برجام است و واکنش‌ها نسبت به این موضوع است. اشاره به تحولات برجام در زمان بایدن و از سرگیری مذاکرات نیز از دیگر موضوعات مطرح شده بوده است. تأکید بر برنامه دموکرات‌های آمریکا برای بازگشت به برجام و موضع‌گیری‌های بایدن در این خصوص از جمله این اخبار است. اشاره به کناره‌گیری ایران از محدودیت‌های عملیاتی برنامه هسته‌ای و کاهش تعهدات نیز از دیگر موضوعات مطرح شده بوده است. یکی دیگر از موضوعات مورد تأکید این رسانه انتشار محتواهایی در خصوص نقش و انتفاع روسیه از برهم خوردن تعهدات برجام است. در کنار آن چه گفته شد، بخشی از محتواهای منتشر شده در خصوص موضوع برجام، به معافیت ایران از تحریم‌ها برای دریافت کمک‌های بشر دوستانه ارجاع داشته است. در کنار آن چه گفته شد درخواست اروپا برای بازگشت ایران به تعهدات برجام و بازتاب مذاکرات وین از دیگر موضوعات شناسایی شده بوده است.

نمودار ۶: موضوعات کانونی مربوط به برجام و تحریم‌ها در پلتفرم توییتر بی بی سی فارسی

۴-۳-۳- کنش‌های نسبت داده شده به ایران

جدول ۳. کنش‌های نسبت داده شده به ایران در توئیتر بی‌بی‌سی فارسی

کنش	نمونه
تعلیق اجرای پروتکل الحاقی / کاهش تعهدات هسته‌ای / کنار گذاشتن پیش نویس توافقات برجام / نقض تعهدات برجام / خروج گام به گام از اجرای تعهداتش در برجام	برجام؛ ایران گام چهارم را با تزریق گاز به سانتریفیوژهای فردو برداشت. برجام؛ ایران «تمام محدودیت‌های عملیاتی» برنامه هسته‌ای خود را کنار می‌گذارد.
تأثیرپذیر از روسیه	محمدجواد ظریف در بخشی از مصاحبه با سعید لیلاز گفته سفر قاسم سلیمانی به روسیه با اراده روسیه و بدون کنترل وزارت خارجه ایران شکل گرفت، زیرا به گفته او هدف نابودی دستاورد وزارت خارجه ایران در زمینه برجام بوده است. محمدجواد ظریف در مصاحبه‌ای منتشر نشده با سعید لیلاز که فایل صوتی آن به دست بی‌بی‌سی رسیده به نکات قابل توجهی درباره سیاست خارجی ایران در سال‌های اخیر پرداخته. او از جمله به مانع‌تراشی روسیه در هفته‌های منتهی به برجام اشاره کرده است
برهم زنده امنیت	مدیرکل اژانس: جهان به علت اعمال ترامپ ناایمن‌تر شده، بایدن به برجام باز گردد.

۴-۳-۴- مضامین شناسایی شده

۳ مضمون اصلی به کار رفته در توئیتهای بی‌بی‌سی را به این شکل می‌توان دسته بندی نمود:

جدول ۴. مضامین اصلی مطرح شده در توئیتر بی بی سی

مضامین	توضیحات	نمونه
صلح و امنیت	تقابل برنامه هسته‌ای ایران با صلح و امنیت در منطقه و جهان است و تأکید بر این موضوع که جمهوری اسلامی	مدیرکل اژانس: جهان به علت اعمال ترامپ ناایمن‌تر شده، بایدن به برجام باز گردد.

مضامین	توضیحات	نمونه
	عامل بی‌ثباتی و عدم امنیت است.	
قانون/ حق	این دسته از محتواها اشاره به صدور توافنامه‌ها و واکنش‌ها نسبت به عدم پابندی به تعهدات و... ارجاع داشته‌اند.	قطعنامه آمریکا برای تمدید تحریم تسلیحاتی ایران رای المان، بریتانیا و فرانسه از پیگیری قطعنامه علیه ایران در اژانس بین‌المللی انرژی اتمی منصرف شدند.
بشردوستی	پست‌های منتشر شده با موضوع بازتاب خشونت و هر نوع محتوایی که به حقوق بشر ارجاع دارد در این دسته قرار می‌گیرد. بخشی از این محتواها به ارتباط بین حقوق بشر و تحریم‌های دارویی و غذایی علیه ایران برمی‌گردد.	پارلمان اروپا با تصویب قطعنامه‌ای، ضمن محکوم کردن جان باختن مهسا امینی پس از بازداشت، از اتحادیه اروپا خواست کسانی را که در کشتار معترضان در ایران دست دارند، تحریم کند. خبرگزاری کره جنوبی از قول یک مقام وزارت خارجه این کشور نوشته که ستول برای ارسال کمک‌های بشردوستانه به ایران، از دولت آمریکا مجوزی برای معافیت از تحریم گرفته است. به گفته این مقام، ارسال این کمک‌ها می‌تواند از یک ماه دیگر آغاز شود. ایران: کمک به سیل‌زدگان از طریق هلال احمر به دلیل تحریم آمریکا ناممکن است.

مضمون بشردوستی می‌تواند با شرط زیر بیان شود: اگر یک عمل یا تصمیم سیاسی با حقوق بشر یا باورهای انسانی و ارزش‌های انسانی مطابقت نداشته باشد، نباید آن را اجرا یا قبول کند. این مضمون را می‌توان در هر موقعیتی به کار برد که در آن فرد بر خلاف رفتار نابرابر و تبعیض و برای بازشناسی نژادپرستی، یا اختلافات مذهبی، جنسیتی و... بحث می‌کند. رسانه بی‌بی‌سی با استفاده از این مضمون، به دنبال ارایه تصویری انسانی و اخلاقی از تحریم کنندگان در مقابل دولت جمهوری اسلامی است تا از قبل این روش، پیامدهای ضد انسانی تحریم مانند نبود دارو و مشکلات درمان، فقر و بیکاری را نتیجه سیاست‌های اتخاذ شده از سوی ایران به تصویر بکشد. مضمون قانون یا حق را می‌توان در شرط زیر خلاصه کرد: اگر یک قانون یا هنجار وضع شده، یک کنش مدیریتی - سیاسی خاص را تجویز یا منع نماید، آن کنش می‌باید حذف/ انجام شود. این مضمون امکان توجیه سیاست‌ها و

استانداردهای دوگانه غرب در برابر توان تسلیحاتی رژیم صهیونیستی را فراهم می‌آورد و فشارهای اقتصادی علیه ایران به دلیل تلاش برای برخورداری از انرژی مسالمت آمیز هسته‌ای را مشروع جلوه می‌دهد. در نهایت مضمون صلح وجود دارد، این مضمون استدلال می‌کند که اگر اقدام دولتی صلح و امنیت منطقه‌ای یا جهانی را به خطر اندازد، هر اقدامی بازدارنده علیه آن دولت مشروع و قانونی است. استفاده مکرر از این مضمون به مرور راه را برای اعمال زور و خشونت علیه اقدامات یک دولت در ذهنیت عمومی پدید می‌آورد. این مضمون تلاشی است برای همراه نمودن افکار عمومی جهانی با اقدامات نظامی قدرت‌های بزرگ علیه کشورهای مستقل.

۴-۳-۵- استراتژی‌های به کار گرفته شده

جدول-۵. استراتژی‌های گفتمانی به کار رفته در صفحه توئیتر بی‌بی‌سی فارسی

استراتژی‌ها	توضیحات	نمونه
ارجاعی / نام گذاری	در این استراتژی ساختن گروه‌ها و برون گروه‌ها، طبقه بندی عضویت و... حائز اهمیت است.	وزارت خارجه آمریکا روز چهارشنبه گفته است که تمرکز دولت این کشور در حال حاضر نه بر احیای توافق هسته‌ای ۲۰۱۵، برجام، بلکه چگونگی کمک به معترضان در ایران است.
چشم اندازسازی، ساخت یا بازنمایی گفتمان	این دسته از متن‌ها به گزارش، توضیحات، روایت و نقل قول از حوادث و گفتارها می‌پردازد.	نشست دیروز شورای امنیت در مورد ایران با انتقاد ۱۴ کشور از خروج آمریکا از برجام همراه بود. قدم‌های بعدی آمریکا کدامند و برداشت‌های دستگاه‌های وزارت امور خارجه آمریکا از آنچه گذشت چیست؟ گفت‌وگو با مورگان اورتگاس سخنگوی وزارت خارجه آمریکا.

استراتژی‌های چشم‌اندازسازی یا چهارچوب‌سازی از گزاره‌های اخباری نظیر توصیف، روایت و نقل قول رویدادها و پاره‌گفتارها بهره می‌گیرد تا بتواند یک افق گفتمانی را ایجاد نماید. در این استراتژی هدف این است که یک نگاه به آینده و انتظار وقوع آن در مخاطب ایجاد شود در حالی که گزاره‌های زبانی استراتژی نام‌گذاری عبارت‌اند از دسته‌بندی اعضا استعاره‌ها، کنایه‌ها و مجازها (Wodak, 2004,78) این استراتژی که کاربرد نسبتاً قابل توجهی در نوبت‌های خبری رسانه‌های معارض دارد به نمایش پیام‌ها یا رویکردهای دوگانه نسبت به مسئله‌ای واحد می‌پردازد. به‌طور مثال وقتی صحبت از تعهد حقوقی غرب در برابر ایران در زمینه عمل به برجام می‌شود، در همان زمان به

مسأله‌ی حقوق بشر در ایران نیز پرداخته می‌شود. این روش می‌تواند برای مخاطب منجر به وضعیت‌های زیر شود: ۱. ایجاد سردرگمی و بی‌اعتمادی به دولت به دلیل وجود رویکردها و اعمال متناقض و شکل‌گیری این تعبیر در ذهن مخاطب که حرف و عمل دولت با هم یکی نیست؛ ۲. پذیرش خبر یا رویکرد دوم به مثابه خبر صحیح و رد پیام نخستین توسط مخاطب. از سویی استراتژی نام‌گذاری در حقیقت نوعی برجسب زنی نیز است. برجسب زنی به معنای اطلاق صفات و ویژگی‌های مثبت و منفی اخلاقی و شخصیتی به افراد، سازمان‌ها و مجموعه‌ی روابطی است که در میدان سیاسی برقرار است به جای استفاده از اسم و یا ضمیر برای نامیدن و اشاره به چیزها از برجسب‌ها استفاده می‌شود. «برجسب‌ها» به خلق و بر ساختن هویت‌ها و روابط جدیدی که مد نظر خالق متن است یاری می‌رساند، همچنین مرزهای بین «خود» و «دیگری» از راه برجسب زنی با سهولت بیشتری ترسیم می‌شود. می‌توان برجسب‌ها را در حالت کلی به دو دسته مثبت و منفی تقسیم نمود. از برجسب‌های مثبت برای نام‌گذاری کشورهای مخالف جمهوری اسلامی و از برجسب‌های منفی برای یادآوری سیاست‌های ایران استفاده شده است.

۴-۴- تحلیل محتوای توییت‌های صفحه توییت ایران اینترنشنال

۴-۴-۱- کنشگران

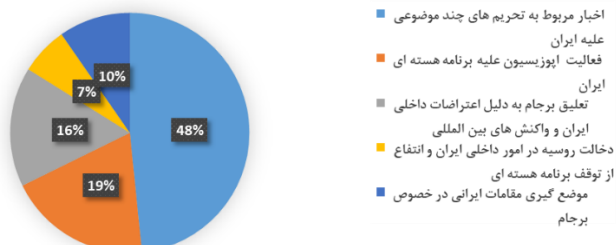
در بین ۵ شخصیت پرتکرار در موضوع تحریم‌ها علیه ایران نام ۲ شخصیت ایرانی و ۳ شخصیت غیرداخلی به چشم می‌خورد که در این بین نام حسن روحانی به‌عنوان پرتکرارترین چهره و نام انریکه مورا در رتبه بعد به چشم می‌خورد. در بین سازمان‌های داخلی ۳ سازمان در زمره پرتکرارترین‌ها هستند را می‌توان شناسایی کرد که شامل سازمان انرژی اتمی، وزارت خارجه و سپاه می‌باشد. در بین جغرافیاهای پرتکرار در این موضوع دو منطقه ایران و آمریکا در زمره پرتکرارترین‌ها بوده‌اند و پس از آن‌ها روسیه قرار گرفته است.

نمودار ۷- کنشگران پرتکرار توییت ایران اینترنشنال

۴-۲- مهم‌ترین موضوعات مطرح شده

با بررسی توییت‌های منتشر شده مورد پسند مخاطبان در صفحه توییت این رسانه مشخص شد که موضوعی که از سوی این رسانه بیشترین بازتاب را داشته است مربوط به اخبار تحریم‌های چند موضوعی علیه مقامات و نهادهای ایرانی است. همان‌گونه که پیش از این نیز ذکر شد، اخبار مربوط به تحریم‌های چند موضوعی علیه ایران بیشترین میزان تولید خبر را در این رسانه به خود اختصاص داده است، درخواست تحریم هوایی و تحریم بانک‌های ایرانی در فرانسه، تصویب قطعنامه چند موضوعی علیه جمهوری اسلامی توسط پارلمان اروپا، درخواست تحریم عوامل وابسته به نظام از جمله این موضوعات است. یکی دیگر از موضوعات مطرح شده در این خصوص، فعالیت اپوزیسیون علیه برنامه هسته‌ای ایران است. درخواست رضا پهلوی از دولت‌های غربی در خصوص عدم مذاکره با حکومت ایران، سخنرانی نازنین بنیادی در نشست غیررسمی شورای امنیت سازمان ملل نیز از جمله این محورها است. تعلیق برجام به دلیل اعتراضات ایران و واکنش‌های بین‌المللی به آن نیز از دیگر موضوعات مطرح شده در خصوص برجام است. در نهایت این که آخرین موضوع شناسایی شده در بین محتوای بازنشر داده شده از سوی این رسانه بر موضع‌گیری مقامات ایرانی در خصوص برجام ارجاع داشته است.

نمودار ۸. موضوعات کانونی مربوط به برجام و تحریم‌ها در پلتفرم توییتر ایران اینتشنال

۴-۳- کنش‌های نسبت داده شده به ایران

جدول ۶- کنش‌های نسبت داده شده به ایران در توییتر ایران اینتشنال

نمونه	کنش‌ها و مفاهیم نسبت داده شده به حکومت ایران
ایمیل‌های هک شده سازمان انرژی اتمی ایران به دست گروه هکری بلک ریوارد، بخش ناگفته‌ای از سیاست خارجی جمهوری اسلامی در دهه گذشته را فاش می‌کند. ایمیل‌هایی که نشان می‌دهد روسیه پس از امضای برجام، در رساندن سوخت به نیروگاه اتمی بوشهر کارشکنی می‌کرد. جان کربی، سخنگوی شورای امنیت ملی کاخ سفید، گفت از نظر ایالات متحده روسیه احتمالاً در حال بررسی راه‌های کمک به جمهوری اسلامی برای سرکوب معترضان ایران است. به گفته وی واشنگتن نگران است که مسکو همین حالا نیز در حال مشاوره دادن به جمهوری اسلامی باشد.	تأثیرپذیر از روسیه
نماینده فرانسه در نشست ویژه اعضای شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره سرکوب خیزش انقلابی ایرانیان گفت: «مردم ایران گروگان حکومت‌شان هستند.» او افزود: «آمار اعدام اقلیت‌های قومی و جنسیتی در ایران باورکردنی نیست.»	اعدام اقلیت‌های قومی و جنسیتی
یک مقام ارشد آمریکا در گفت‌وگو با خبرنگار وال استریت ژورنال ادعای وزیر خارجه جمهوری اسلامی درباره ارسال پیام از واشینگتن به تهران درباره احیای برجام را تکذیب کرد و گفت: «تنها پیام ما به ایران این است که مردم خود را نکشید و فروش سلاح به روسیه برای کشتن اوکراینی‌ها را متوقف کنید.»	فروش سلاح به روسیه

۴-۴-۴- استراتژی های گفتمانی به کار رفته

جدول-۷. استراتژی های گفتمانی به کار رفته در توییت‌ر ایران اینترنشنال

نمونه	توضیحات	استراتژی‌ها
قانون‌گذاران فرانسوی سرکوب معترضان از سوی حکومت ایران را محکوم کردند.	در این استراتژی ساختن گروه‌ها و برون گروه‌ها، طبقه بندی عضویت و... حائز اهمیت است. در این دسته از محتواها اتحاد بین آمریکا و کشورهای اروپایی و معترضان داخل ایران به چشم می‌خورد.	ارجاعی / نام گذاری
رابرت مالی، نماینده ویژه آمریکا در امور ایران گفت جمهوری اسلامی سعی می‌کند توجه جهان را از آنچه در ایران رخ می‌دهد، منحرف کند. او در مصاحبه با فارین پالیسی افزود بایدن گفته آماده است در صورت شکست دیپلماسی، تحریم و فشار بر ایران، با گزینه نظامی به‌عنوان آخرین راه حل موافقت کند.	این دسته از متن‌ها به گزارش، توضیحات، روایت و نقل قول از حوادث و گفتارها می‌پردازد.	چشم اندازسازی، ساخت یا بازنمایی گفتمان

۴-۴-۵- مضامین شناسایی شده

جدول-۸. مضامین شناسایی شده در توییت‌ر ایران اینترنشنال

نمونه	توضیحات	مضامین
یک مقام ارشد آمریکا در گفت‌وگو با خبرنگار وال استریت ژورنال ادعای وزیر خارجه جمهوری اسلامی درباره ارسال پیام از واشینگتن به تهران درباره احیای برجام را تکذیب کرد و گفت: «تنها پیام ما به ایران این است که مردم خود را نکشید و فروش سلاح به روسیه برای کشتن اوکراینی‌ها را متوقف کنید.»	تقابل برنامه هسته‌ای ایران با صلح و امنیت در منطقه و جهان است و تأکید بر این موضوع که جمهوری اسلامی عامل جنگ و حمایت از روسیه در تقابل با اکراین است.	صلح و امنیت

<p>وزیر خارجه سوئد در گفت‌وگوی اختصاصی با ایران اینترنشنال می‌گوید: «مسائل حقوق بشر در ایران برای ما خیلی مهم است، ما هم تلاش کردیم افرادی که در اعمال این خشونت‌ها نقش داشتند تحریم بشوند و همچنان پیگیر تحریم‌های بیشتر علیه آن‌ها هستیم، به خصوص بخش‌هایی از سپاه پاسداران»</p>	<p>توییت‌های منتشر شده با موضوع بازتاب خشونت و هر نوع محتوایی که به حقوق بشر ارجاع دارد در این دسته قرار می‌گیرد. بخشی از این محتواها به ارتباط بین حقوق بشر و اعتراضات در ایران برمی‌گردد.</p>	<p>بشر دوستی</p>
<p>یک مقام ارشد آمریکا در گفت‌وگو با خبرنگار وال استریت ژورنال ادعای وزیر خارجه جمهوری اسلامی درباره ارسال پیام از واشینگتن به تهران درباره احیای برجام را تکذیب کرد و گفت: «تنها پیام ما به ایران این است که مردم خود را نکشید و فروش سلاح به روسیه برای کشتن اوکراینی‌ها را متوقف کنید.»</p>	<p>اقدامات و سیاست‌های ایران دارای بار مالی و اقتصادی معرفی می‌شود، گویی اگر ایران با روسیه متحد نباشد مشکل برجام حل خواهد شد.</p>	<p>مالی - اقتصادی</p>

نتیجه‌گیری

مقاله حاضر با هدف بررسی شیوه‌های بازنمایی منازعه هسته‌ای جمهوری اسلامی و کشورهای غربی توسط رسانه‌های فارسی زبان معاند نظیر بی‌بی‌سی فارسی و ایران اینترنشنال طی سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ نگاشته شد. این دو رسانه به دلیل تمرکز بالا بر سیاست خارجی ایران برگزیده شدند. تحلیل گفتمانی خبرهای دو رسانه مذکور که بر روی دو پلتفرم توییتر و اینستاگرام منتشر می‌شد مشخص نمود که این دو بنگاه خبری با تکیه بر استراتژی‌هایی چون «دوقطبی سازی»، «نام گذاری»، «اخباری» و «چشم انداز سازی» تلاش می‌نمایند روند سیاست‌های کلی ایران را تغییر دهند. استراتژی چشم انداز سازی که به‌طور مشخص به گزارش، توضیحات، روایت و نقل قول از حوادث و گفتارها می‌پردازد، این امکان را برای راوی ایجاد می‌نماید تا چارچوبی ذهنی برای مخاطب ایجاد نماید که مخاطب از طریق آن چارچوب آینده حوادث و رخدادها را ببیند. به عبارتی، افق آینده از طریق این استراتژی برای مخاطب ترسیم می‌گردد و کارکرد آن برای دو رسانه مزبور ایجاد رعب و وحشت در ذهنیت جامعه ایرانی نسبت به توانمندی‌های هسته‌ای کشورش است. استراتژی «اخباری» که با تخصیص صفات مثبت و منفی، گزاره‌های صریح و ضمنی را در خصوص موضوعات مطرح می‌کند دومین استراتژی به کار رفته در اخبار این دو رسانه است و هدف از کاربرد آن، بزرگ جلوه دادن

پیامدهای سوء سیاست‌های کشور متبوع است. این تاکتیک بر پایه هزینه و فایده بنا شده است و با تأکید بیش از حد بر پیامدهای سو منفی، ناخواسته، غیرمستقیم و بلندمدت رفتارها و تصمیمات دولتمردان به دنبال ایجاد تردید در افکار عمومیست. استراتژی «نام گذاری» که کارویژه آن ساختن گروه‌ها و برون گروه‌ها و طبقه بندی و عضویت اشخاص در آنهاست، اتحاد بین آمریکا و کشورهای اروپایی و مردم معترض و ناراضی درون ایران را برجسته می‌سازد. استراتژی دو قطبی سازی نیز که از پرکاربردترین استراتژی‌های گفتمانی است، فضای ستیز و تعارض را بازنمایی می‌کند. این استراتژی به‌ویژه به تعارضات عمیق و بنیادی میان جهان نگر و هویت سیاسی جمهوری اسلامی و کشورهای غربی اشاره می‌نماید و آن‌ها را در دو قطب کاملاً متضاد و مخالف به تصویر می‌کشد.

از دیگر مباحث مهمی که در این مقاله به آن اشاره شد، مضامین پرکاربرد مورد استفاده توسط این دو رسانه بودند. مضمون «صلح» به این مسأله اشاره می‌نماید که برنامه هسته ایران، صلح و امنیت جهانی را به مخاطره می‌اندازد، بدون این که به تهدیدات منطقه‌ای و جهانی علیه ایران اشاره نماید. کاربست مضمون «بشر دوستی» در این رسانه‌ها از آن روست که با تکیه بر ناآرامی‌های رخ داده در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۸ و ۱۴۰۱ کلیه رویه‌ها و سیاست‌های جمهوری اسلامی از جمله برنامه هسته‌ای که کاملاً بی ارتباط با هم‌اند را ناقض حقوق بشر معرفی نمایند. همچنین مضمون «مالی / اقتصادی» به فشارهای اقتصادی ناشی از تحریم‌های هسته‌ای اشاره می‌نماید و دلیل آن را رفتارهای ایران بازنمایی می‌کند نه تخطی طرف غربی از مفاد برجام. در نهایت در مضامین مورد استفاده این رسانه‌ها مضمون «حق / عدالت» به چشم می‌خورد که به صدور تواقفنامه‌ها و واکنش‌ها نسبت به عدم پایبندی به تعهدات و... ارجاع داشته‌اند و تلاش بر آن بوده است که طرف ایرانی ناقض قوانین جاری بین‌المللی بازنمایی گردد. نکته قابل توجه این که دو رسانه یاد شده در بهره‌گیری از استراتژی‌ها و مضامین، اشتراک نظر داشته‌اند که نشان از خط مشترکی است که در سیاست‌ها و منافع کشورهای حامی خود طی می‌کنند. به نظر می‌رسد ایجاد اجماع در سیاست‌های کلی رسانه‌ای جمهوری اسلامی و جبهه‌ی مقاومت بتواند به‌عنوان یک راهکار اصولی در برابر این رویه در نظر گرفته شود.

فهرست منابع

- ادیب زاده، مجید. (۱۳۸۷). *زبان گفتمان و سیاست خارجی؛ دیالکتیک بازنمایی از غرب در جهان نمادین ایرانی*. تهران: اختران.
- اشرف نظری، علی. (۱۳۹۵). *فرایندهای هویتی در غرب و بازنمایی سیاستگذاری مبتنی بر هراس: درک زمینه‌های اسلام‌هراسی*، ۱۱۹-۱۴۰(۳)۲.
- بخش تنقیح قوانین و مقررات بنیاد حقوقی میزان. (۱۳۹۵). *قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: میزان.
- خسروی نیک، مجید. (۱۳۹۷). *گفتمان، هویت و مشروعیت: خود و دیگری در بازنمایی‌های برنامه هسته ای ایران*. ترجمه نیلوفر آقایی، تهران: لوگوس.
- سبیان اردستانی، حسن. (۱۳۸۴). *نحوه صحیح پوشش رسانه‌ای در مقابله با تروریسم. مطالعات عملیات روانی*، ۱۰۳(۱)، ۱۳۴-۱۵۳.
- قاسمی، سعید؛ بای، عبدالرضا؛ مطلبی، مسعود. (۱۳۹۹). *الگوی مطلوب سیاستگذاری رسانه ای جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با جنگ رسانه ای آمریکا. جامعه شناسی سیاسی ایران*، ۳(۴)، ۱۴۰۹-۱۴۲۶.
- نجفی، سید حسین و دیگران. (۱۴۰۲). *بازنمایی ناآرامی‌های شهریور و مهر ۱۰۴۱ ایران در شبکه‌های ماهواره ای فارسی زبان (مطالعه موردی: شبکه تلویزیونی بی بی سی فارسی)*. پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۱۱(۲۴)، ۲۳۸-۲۶۴.
- Katzman, K. (2020). *Iran Sanctions*. Congressional search, Service. <https://crsreports.congress.gov/product/details?prodcode=RS20871>
- Macaluso, A. (2014). *The Apparent Success of Iran Sanctions*, Working Paper No. 2. The Hague Institute for Global Justice, https://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/wp-content/uploads/2015/10/Working-Paper2-Iran-Sanctions_1409326879.pdf
- Van Leeuwen, T., Wodak, R. (1999). Legitimizing immigration control: a discourse-historical analysis. *Discourse studies*, 1(1), 83-118.
- Van Leeuwen, T., Wodak, R. (2002). Discourses of un/employment in Europe: The Austrian case. *Discourse Studies*, 22(3), 345-367
- Walt, S.M. (2012). Getting Iran to Say 'Uncle' Might not be Smart. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2012/10/26/getting-iran-to-sayuncle-might-not-be-smart>
- Wodak, R., Chilton, P. (2005). *A New Agenda in(Critical) Discourse Analysis Theory, methodology and interdisciplinarity*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Wodak, R., Meyer, M. (2008). *Critical Discourse Analysis: history, Agenda, Theory, and Methodology*. London: SAGE Publications Ltd <http://dcm.sagepub.com/content/1/1/91>